

چهره‌ها پول نمی‌سازند

«بازیگران سینما حتماً بیایند تئاتر بازی کنند چون باعث می‌شود خیلی یخته‌تر شوند. بازیگر سینمایی که بیاید و زحمت روی صحنه رفتن و رنج تمام قد ظاهر شدن روی صحنه را به خودش بدهد، چنین بازیگری ارزش بیشتری پیدا می‌کند.»

این‌ها نقل قول‌هایی مستقیم از عزت‌الله انتظامی، بازیگر سرشناس تئاتر و سینمای ایران است که اخیراً پیرامون حضور خود در یک نمایش جدید و همچنین در رابطه با

مباحث ژورنالیستی روز از جمله حضور چهره‌های سینمایی در صحنه تئاتر بیان کرده است.

بحث حضور بازیگران سینما در تئاتر و یا برعکس بحث تازه‌ای نیست؛ منتهی همین بحث کلیشه‌ای اخیراً بازتاب بسیاری پیدا کرده و در این امر جریان‌های رسانه‌ای و ژورنالیستی نیز بی‌تأثیر نبوده‌اند.

با این حال در شب‌های گذشته یک مباحثه و بحث تلویزیونی میان دو بازیگر کهنه کار تئاتر (بهراد فراهانی - آتیلا پسیانی) بر بحث‌های اخیر مطبوعات و رسانه‌ها دامن زد؛ اینکه بازیگران سینما نباید به تئاتر بیایند و یا اینکه حق طبیعی هر بازیگری است که در هر ژانری بازی کند!

نکته مرزی این بحث که چندان هم به آن نمی‌پردازند، بحث‌های اقتصادی و به طور اخص دستمزد بازیگران تئاتر است. شاید مشهورترین بازیگر تئاتر برای ایفای نقش در یک نمایش بیش از ۶-۷ میلیون تومان دستمزد دریافت نکند! البته برای این رقم در فواصلی همچون ۴۰ تا ۶۰ روز و گاهی بیشتر هم درگیر تمرینات همان تئاتر است. چیزی در همین حدود هم باید در خدمت اجراهای آن تئاتر باشد یعنی او برای دریافت چنین دستمزدی حدود ۳-۴ ماه باید زمان بگذارد. از سوی دیگر دستمزد بازیگران سینما برای بازی در یک فیلم به مراتب بالاتر از این رقم است. طبیعتاً آنها وقتی به تئاتر می‌آیند، نمی‌توانند با دستمزد ده‌های کم بازیگران تئاتر کار کنند.

بنابراین، تصویر یا تصور بالا رفتن دستمزد تئاتری یک بازیگر سینما در صحنه خود یک مسئله است؛ از سوی دیگر دستمزد تئاتری‌ها هم چندان تغییری نمی‌کند. علاوه بر این مبحث حیاتی بحث فنی و تکنیکی هم هست. بسیاری از چهره‌های سینمایی که در سال‌های اخیر به تئاتر آمده‌اند، بازی‌های ضعیفی از خود ارائه کرده‌اند؛ اشاره به بازی‌های قوی این حوزه، انگشت شمار است؛ شاید بازی شهاب حسینی (نمایش

هاتف جلیل‌زاده
عضو کانون ملی منتقدان تئاتر ایران

جمله تئاتر شهر، سنگلج و... تابع مقررات خاص و رایج در دستمزد های بازیگران، قیمت بهای بلیت ثابت و... هستند.

نکته چهارم و شاید کلیدی‌ترین نکته در ویژگی‌های فردی بازیگران نهفته است. صحبت از این بحث با بحث‌های اخیر بهزاد فراهانی و آتیلا پسیانی مرتبط است. برای نمونه آتیلا پسیانی علیرغم توانایی‌های منحصر به فرد در حوزه تئاتر، بهترین بازی‌هایش در سینما و تلویزیون بوده است. حتی برخی از منتقدان آثار او، دلیل استقبال از برخی از کارهایش را به چهره بودن او نسبت می‌دهند. از سوی دیگر بهزاد فراهانی علیرغم بازی‌های خوب در سینما و فاداری تام و تمامی به صحنه تئاتر داشته است. او طی این سال‌ها بارها در کسوت بازیگر، نمایشنامه‌نویس و کارگردان تئاتر حضوری مداوم و پرکار در صحنه تئاتر داشته است. مباحثه و مجادله این دو بازیگر شناخته شده در یک برنامه تلویزیونی ناشی از همان ذهنیت‌های خود است. با همه این تفاسیر مبحث بازیگری تخصصی تئاتر در برخی از کشورها ثابت و برخی دیگر نیز روالی معمولی دارد. مثلاً همچنان که حمید سمندریان هم به دنبال تأسیس گروه تئاتر ملی بود، ضرورت حضور بازیگرانی ثابت در تئاتر حیاتی است. بنابر گفته سمندریان در برخی از کشورها همچون آلمان بازیگران گروه تئاتر ملی در سینما و تلویزیون بازی نمی‌کنند در عوض اجراهای ممتد و متوالی در طول سال دارند، مهمانان خارجی که بیایند، شاهد اجرای گروه تئاتر ملی خواهند بود.

از سوی دیگر همین گروه برای اجراهای متعدد خارجی به کشورهای سطح دنیا می‌روند و تئاتر اجرا می‌کنند. قاعدتاً چنین بازیگرانی در تئاتر، دستمزد بالایی دارند. در طول سال کار دارند، مسافرت دارند، هزینه‌های مأموریتی به آنها پرداخت می‌شود و بودن آنها در تئاتر و ویژگی‌های حیاتی و صددرصدی دارد. برعکس این گونه گروه‌های ملی و تخصصی تئاتر در برخی کشورها هم وضع فرق می‌کند. ال پاجینو، سوپر استار ایتالیایی الاصل با وجود شهرت جهانی سالی یک بار دوباره به تئاتر و خاستگاه هنری خود برمی‌گردد. درخشش آنتونی هاپکینز در برخی تئاترها مثال‌زدنی است و همین‌طور به عده زیادی از بازیگران شهیر جهانی می‌توان اشاره کرد که مدام در میان صحنه و لوکیشن سینمایی در عبور و مرورند. منتهی آنچه در بحث‌های اخیر میان تئاتری‌ها و سینمایی‌ها اختلاف نظر انداخته است، علاوه بر مباحث صنفی و اقتصادی، مباحث جایگاهی و قدر و منزلت نهادن به زحمات یک قشر هنری است. شاید برخی چهره‌ها تمایل چندانی به بازیگری صحنه داشته باشند، مثلاً قرار است بزودی مهناز افشار در یک نمایش بازی کند، طنز طباطبایی هم ایفای نقش دارد. طنز طباطبایی پیش از این در برخی نقش‌ها، موفقیت‌هایی را از خود نشان داده است، اما ایفای یک بازی خوب و تأثیرگذار از بازیگران چهره و سینما محتمل نیست. چنانکه دیده‌ایم بسیاری از این بازیگران در صحنه تئاتر، بازی‌های ضعیفی از خود ارائه کرده‌اند.

کرگدن) صابر ابر (نمایش کرگدن - ۱۳۷۷) ترانه علیدوستی (نمایش فنز - ۱۳۸۴) و... قابل اشاره باشد. البته بازیگرانی هم بوده‌اند که در صحنه درخشیده‌اند، مثل داوود رشیدی، علی نصیریان، پرویز پرستویی، اکبر عبدی، رضا کیانیان و... کارهای چشمگیری انجام داده‌اند؛ اما همین بازیگران اگر چه چهره‌های سینمایی - تلویزیونی هم هستند، اما ماهیتاً تئاتری بوده و ذهنیت آنها با دغدغه‌های تئاتری گره خورده است. عزت‌الله انتظامی اخیراً گفته است: «اعتقاد من این است که همه هنرمندان سینما چه آنهایی که تحصیلات آکادمیک دارند و چه آنهایی که حرفه‌ای به این کار آمده‌اند، حتماً باید تئاتر بازی کنند، چه زن و چه مرد. یکی از کسانی که در سال‌های گذشته توصیه کردم تئاتر بازی کند، محمدرضا فروتن بود. به او گفتم هر طور شده برو بازی کن. فووش این است که صد درصد موفق نمی‌شوی ولی این بهترین تجربه برای تو است. بازی روی صحنه تئاتر یک آزمون بزرگ و یک شانس با ارزش برای بازیگران سینماست.»

واقعیت سخنان استاد انتظامی و نگاه او به جنبه‌های ساختمان‌داری شخصیت به لحاظ فرم نمایشی و بازی روی صحنه کاملاً صحیح است. البته گفتنی است که محمدرضا فروتن، هنر بازیگری را از کلاس‌های تئاتر حمید سمندریان استاد رشته بازیگری و کارگردانی تئاتر آغاز کرد، خیلی‌های دیگر هم همین روال را داشتند. از پرویز پرستویی و کیانیان گرفته تا رؤیا تیموریان و... همگی بازیگری را از حمید سمندریان آموختند. بی‌شک او نقش یک مربی پر توان تئاتر را در تاریخ هنرهای نمایشی خواهد داشت که بازیگر سارترین استاد و معلم این حوزه بوده است. اما واقعیت جریان‌های ژورنالیستی روز به گونه‌ای دیگر است.

نکته اول؛ در رابطه با گیشه‌سازی بحث بازیگران چهره و سینمایی است. این‌ها در هر شرایطی به گیشه آمدن تماشاگر بیشتر کمک می‌کنند. از سوی دیگر انتظار دارند که دستمزدی بالاتر از دستمزد تئاتری‌ها داشته باشند.

نکته دوم؛ بحث دستمزد تئاتری‌هاست. تئاتری‌ها سالیان سال کار کرده‌اند، اما دستمزد آنها در طول سال در حدود دستمزد ده‌های کارمندی است. بنابراین چنین تناقضاتی باعث به هم خوردن معادلات منطقی می‌شود.

نکته سوم؛ بحث درآمدهای برخی از سالن‌هاست. سالن‌های خصوصی که تابع مقررات یا مناسبات رایج در تئاتر نیستند، تمایل بالایی به استفاده از حضور بازیگران چهره و سینمایی در سالن‌های خود دارند. این در حالی است که دیگر سالن‌های سطح شهر از